

Aan de hand van De Ploeg

Gerhard P.J. Jansema

De hand aan De Ploeg, ik weet het. Daarom neem ik u in het herdenkingsjaar van De Ploeg in gedachten mee langs de ooit groene percelen, waar de landbouwers Averages, Buist, Hulst en Visser ploegden en hun vee weidden. Hier ontstond in de jaren tachtig, negentig van de vorige eeuw Minerva, een nieuwbouwwijk in Hoogkerk-Zuid. Een enorm contrast met het boerenlandschap van weleer. Straten in Minerva werden vernoemd naar leden van De Ploeg: Altink, Dijkstra, Hansen en Wiegers.

Ter gelegenheid van het bijna honderdjarig bestaan van de Groninger kunstenaarskring, op 1 mei aanstaande, maakte ik een fietstocht door De Ploeg-straten. In de Kleimastraat zag ik een huisschilder aan het werk. Omdat penselen ogen strelen en kleuren inwerken op het gemoed, trokken levendige herinneringen aan mijn geestesoog voorbij.

Déjà vu

Ergens in een kantine, jaren geleden, viel mijn blik op een schilderij aan de wand. Een *déjà vu*, namelijk mijn geboortehuis, voorheen café Jansema te Vierverlaten. Daarnaast de smederij van Oostema en de oude bakkerij van Wiersma. Het tafereel was vanaf de Roderwolderdijk, dus vanuit zuidelijke richting geschilderd. Helemaal vergat ik, ezel, te vragen wie de ambachtsman was. Bij Kunstuitleen Groningen kon men mij, nu jaren later, geen bevredigend antwoord geven.

Tableau vivant

Van de vaak in deze kolommen voorkomende heer Reint Wobbles uit Huizinge vernam ik dat hij ooit in Vierverlaten heeft gewoond. Hij zond mij een zelfgeschilderd *tableau vivant*, vanuit westelijk oogpunt gezien, met de brug, het streekje aan de Roderwolderdijk en op de achtergrond een hijskraan van de scheepswerf van Barkmeijer.

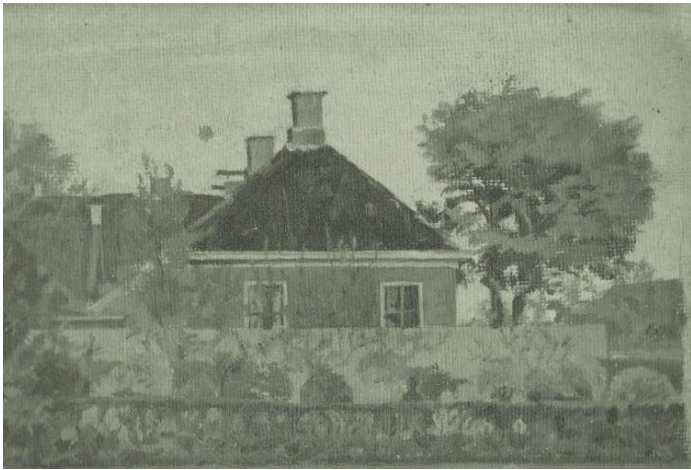
Het deed me denken aan een voorval, eind jaren vijftig. Er kwam een schoolvriend bij me om te spelen. Op een gegeven moment vroeg mijn vader: “*Wat dut dien pa mienjong* (wat is het beroep van jouw vader)?” De jongen antwoordde: “Mijn vader is schilder bij de suikerfabriek”. “Mwaah...schilder”, zei mijn vader, “dat noem ik eigenlijk een *vaarver*”. Dat voelde als het uitknippen van een tubetje verf en mijn speelkameraad liep rood aan. “Verver? Nee, een schilder”, probeerde hij nog. Maar mijn vader liep naar het café, vanwege zich aandienende klandizie.

Een door Reint Wobbles geschilderd tableau vivant, vanuit westelijk oogpunt gezien, met de brug, het streekje aan de Roderwolderdijk en op de achtergrond een hijskraan van de scheepswerf van Barkmeijer.

‘s Avonds vertelde ik hem over het misnoegen van mijn kameraad. “Och, zo heb ik het helemaal niet bedoeld, in het dialect zeggen we altijd *vaarver*”. Hij meende dat schilderen wel even iets anders was dan bijvoorbeeld een schuurtje *in de potse* zetten. “Tja, ik had eigenlijk een kunstschilder in mijn hoofd. Wacht..., ik zal je laten zien wat ik bedoel, loop maar mee.” In een hoek van de oude paardenkribbe in de stal opende hij een stoffige kartonnen doos, waarin eerder flessen ‘genever’ van Daalmeijer & Co te Schiedam waren verpakt. Onder verfromfaaide papieren, horecavakbladen van Misset, nota’s van distilleerbedrijven en oude kranten lag een platte doos. De inhoud was, ongelooflijk, een klein schilderijtje op een stuk stevig karton.

“Herken je het?”, vroeg mijn vader. Niet direct. Maar toen wij een paar huizen verderop, bij Van der Dong in de tuin stonden, zag je het beter. Het tafereeltje leek op ons ouderlijk huis: café Jansema, Hoendiep 190 (nu 290) te Vierverlaten. Geschilderd vanuit westelijke richting. Tussen stal- en huisgedeelte is het dak van de smederij te zien en daarachter de (oude) bakkerij. “Het is geschilderd door een familielid, een kunstschilder”, zei pa. Familie?

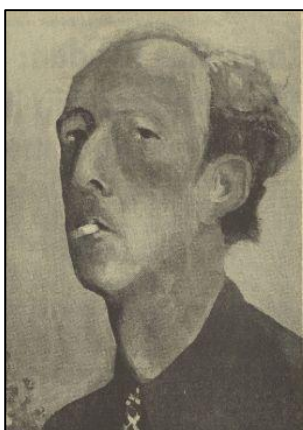

Tweemaal het voormalige café Jansema te Vierverlaten.

Ekke Abel Kleima

Even terug naar de straten van de wijk Minerva. Een van deze straten is vernoemd naar Ekke Abel Kleima (13 mei 1899-28 augustus 1958), geboren als zoon van een bakker in Lage Meeden. Hij behaalde in 1923 een ingenieurstitel, vestigde zich in 1925 in Hoogkerk

*Zelfportret uit 1932:
Ekke Abel Kleima.*

(vermoedelijk in een van de 'Van der Helmhuisjes') en reisde van daaruit dagelijks naar Hoogezand als wiskundeleraar aan het vermaarde Instituut Hommes. In 1926 sloot hij zich als autodidact aan bij het schilderscollectief De Ploeg. Hij huwde in 1927 met Alberta Johanna Sipkens. Zij was een dochter van Albertus Johannes Sipkens en Metta Jansema. En zo ontstond een familieverband.

Ir. Kleima woonde vanaf 1930 in Warffum aan de Oosterweg 58 en was er als docent wis- en natuurkunde verbonden aan de RHBS. Na de Tweede Wereldoorlog verliet hij De Ploeg en begon met anderen een nieuwe kunstenaarsvereniging, 'Het Narrerschap'. Zijn voormalig woonhuis aan de Oosterweg, gebouwd met hulp van bentgenoot Job Hansen, geldt tegenwoordig als Rijksmonument. Kleima overleed in augustus 1958 op 59-jarige leeftijd en werd gecremeerd te Dieren.

Verkocht!

Dus... "Een kundig man", zoals mijn vader het formuleerde. Maar het schilderijtje van het huis was niet gesigneerd door Kleima. "Och, hij was getrouwd met mijn nicht", zei mijn vader, die het zag als een vriendendienst voor een appel en een ei. Nou ja, voor een borrel en een stuk metworst, zoveel werd wel duidelijk.

Honderd jaar na de oprichting van De Ploeg is het de vraag, waar het schilderijtje van Kleima is gebleven. Ik ben bang dat we het moeten doen met een foto ervan, die nog in het bezit bleek te zijn van een familielid.

Er is een vermoeden, gekoppeld aan een eerdere gebeurtenis... Mijn moeder kwam eens thuis uit Stad. Ze stapte de woonkamer in en er was iets vreemds. Iets later keek ze nog eens goed. Daar, boven de schoorsteenmantel, was een stukje behang opvallend wit. Maar daar hing toch... "Piet, wil je even kijken?", vroeg mijn moeder, "waar is de pentekening van de Martinieten die ik van jou had gekregen?" "Eehh", zei mijn vader, "ik eehh..."

Hij stond er bedremmeld bij, speelde de onnozele hals maar deze houding werkte op mijn moeder als de bekende rode lap. "Je weet het heel goed", vermoedde mijn moeder, "zeg op." "Nou, ik eehh kon er een flink bedrag voor krijgen en...". "En dus heb je het verkocht..." "Ja, maar nu kun je er wel twee voor kopen", probeerde hij het nog met een doekje voor het bloeden. Zij volstond tenslotte met een "*wat bist toch n kwast*".

Portokosten

Het bestuur heeft een vriendelijk verzoek aan leden, die over een computer en e-mailadres beschikken. Zou u een mail met uw naam en woonplaats willen sturen aan: hvhoogkerk@hotmail.com? Inmiddels zijn al zo'n 130 e-mailadressen bij ons bekend, maar vanwege steeds stijgende portokosten zouden we deze lijst graag aanvullen. Het bespaart de vereniging jaarlijks veel geld, als bijvoorbeeld een uitnodiging voor de jaarvergadering per post kan worden verzonden. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw moeite!